

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského vychování.

„Kdo Mne následuje, nebloudí ve tmách.
praví Pán.“ Tom. Kemp. I. 1.

O svobodomyšlném křesťanství.

Uvažuje J. D. (Část další).

Po úvaze všeobecné o svobodomyšlném křesťanství všimněme si jednotlivých článků, jimiž vyznává ve svém listu svou víru či lépe nevěru svobodomyšlná křesťanka slečna Z . . .

1. „Všichni svobodomyšlní křesťané věří v Krista, ale jen jako člověka, jehož božství mohlo záležeti jen v tom, že zákony mravní byly v jeho nitru neobyčejně jasné a On sám nikdy jinak se za syna božího nevydával, než právě tou nesmírnou světlou schopností chápati jeho zákony (vůli).“ Všichni pravověřící křesťané však věří, že Kristus, jsa pravý člověk, je také pravý Bůh, jedné s Otcem podstaty a přirozenosti. Kdo z obou má pravdu?

Co jest Kristus? Odpovědi určité a jasně na tuto otázku každý dočísti se může v Písmech sv. Nového zákona, zvláště v evanděliích. Evandělia pak jsou napsána od mužů naprosto věrohodných, kteří buď sami s Kristem obcovali, nebo zprávy své od očitých a věrohodných svědků čerpali. Svátý Matouš a sv. Jan byli apoštoly Kristovými a napsali, co sami od Krista slyšeli a viděli: sv. Marek, učedník apoštolský, byl průvodcem sv. Petra a napsal evandélium podle kázání Petrova; sv. Lukáš konečně, jenž byl průvodčím sv. Pavla, sám píše na začátku svého evandělia, že „všecko od počátku pilně vyzvěděl“ a že chce vše vypravovati tak, „jakž nám podali ti, kteříž od počátku sami viděli a služebníci řeči byli“ (t. j. apoštolé). A ti, kdož evandělia napsali, jejich pravost také krví svou zpečetili. Nelze si tedy mysliti pramenů spolehlivějších a věrohodnějších o Kristu nad evandělia. O jejich věrohodnosti píše sám Rousseau (Emile IV.): „Co evandělia vypravují, mělo by býti smýšlenkou? Příteli! tak se nevymýšlejí báje, a skutky Sokratovy, o nichž nikdo nepochybuje, nejsou tak pověřeny, jako skutky Ježíšovy . . . Pečeť pravdy, již je pověřeno evandélium, je tak překvapující, tak nenapodobitelná, že ten, kdo by evandělia byl vymyslíl, byl by větší než jeho hrdina.“

A v těchto evanděliích Ježíš Kristus o sobě vydává svědectví, že je pravý Bůh a je úmyslným a vědomým překrucováním pravdy, tvrdí-li svobodomyšlní křesťané, že Kristus „nikdy jinak se za syna božího nevydával, než svou nesmírně světlou schopností chápati Jeho zákony (vůli)“. Je ovšem pravda, že nikdo lépe vůle Boží nechápal a nikdo jí dokonaleji neplnil nad Krista -- ale Kristus nikdy nepraví, že jen v tom smyslu, tedy v nevlastním slova významu Synem Božím se nazývá, nýbrž Kristus výslovně o sobě svědectví vydává, že je pravým Synem Božím, že má tytéž vlastnosti, tutéž

podstatu jako Otec. Nelze nám zde celých evandélií rozebíratí, ale popatřme na osobu Kristovu, jak se nám v evandéliích jeví.

Kristus vstupuje před svůj národ jako jeho Messiáš, jako vyslanec Boží, jež proroci po celá staletí předpovídali, jež národ toužebně očekával, jako Bohem přislíbený Vykupitel, jako pravý Syn Boží. Toto svědectví o Sobě vydává před Svými učedníky a přede vším lidem; toto svědectví potvrzuje přísahou před veleknězem, jenž ho zapřísáhá Bohem živým, aby pověděl, je-li Kristus, Syn Boha živého; toto svědectví potvrzuje svou smrtí. A je patrné, že Kristus nazývá sebe Synem Božím ve smyslu vlastním; tak jeho slovům rozumějí učedníci, tak jim rozumí lid a chce ho kamenovat „pro rouhání, a že ty, jsa člověk, činiš se Bohem“ (Jan 10, 33); tak jim rozumí velekněz a proto praví: „Slyšeli jste rouhání“, proto ho velerada odsuzuje na smrt, proto před Pilátem volají: „My zákon máme a podle zákona má umřítí, neboť Synem Božím se činil“... A Kristus neopravuje jejich mínění, jako by bylo nesprávné, netvrdí, že mu neporozuměli, pojímajíce jeho slova ve smyslu vlastním, nýbrž jejich mínění, že je pravým Synem Božím, potvrzuje, dovolávaje se svých skutků, „abyste poznali a věřili, že ve mně jest Otec a já v Otci“ (Jan 10, 38), či jak před tím (Jan 10, 30) pravil: „Já a Otec jedno jsme“ t. j. jedné podstaty a přirozenosti: proto též nazývá sebe jednorozeným Synem Božím. Docela určitě tvrdí Kristus o sobě, že je bytostí z jiného světa, že už byl dříve než na svět se ukázal, že sestoupil s nebe a že, až dokoná dílo sobě uložené, vstoupí na nebesa, odkud v slávě a velebnosti na oblacích nebeských s anděly svými přijde soudit živých i mrtvých. Kristus svědčí o sobě, že cokoli Otec činí, to činí podobně i on, jako Otec mrtvé křísí a obživuje, tak i on, kteréz chce, obživuje a že pouhým slovem svým všechny zemřelé vskřísí k novému životu. Kristus nazývá sebe světlem světa, cestou, pravdou, životem, učitelem od Otce poslaným, jenž je vznešenějším nade všechny proroky; přikazuje, aby každý uznal jeho nauku, od níž nikoho nesmí odvrátiti ani potupa, ani pronásledování, ani utrpení; přikazuje, že více musíme milovat jeho než otce a matku, bratry a sestry, více než sebe a slibuje život věčný v nebesích těm, kdož nauku jeho zachovají a pro něho protivenství budou trpěti. Kristus koná mnoho zázraků a dává moc zázraky konati i učedníkům svým; ukazuje, že zná i nejtajnější myšlenky, předpovídá určitě budoucí věci, odpouští hříchy a dává moc hříchy odpouštěti apoštolům, jež posílá do celého světa, aby nauku jeho jakožto závaznou pro všechny lidi hlásali a brozí všem, kdož by nauky jeho nepřijali, zavržením a trestem věčným.

Tak vystupuje Kristus. A Kristus by měl býti pouhým člověkem? Kdy pak pouhý člověk mluvil tak o sobě, jako Kristus? A kdyby tak o sobě mluvil pouhý člověk, co bychom o něm řekli? Zajisté ne to, co o něm praví Renan a po něm svobodomyšlní křesťané, „že mezi syny země nenarodil se nikdo větší nad Ježíše, že v něm se slunilo vše dobré a vznešené naší povahy, že byl bytostí, jež k božství přiblížila se nejvíce.“ Nikoliv. Kdyby si pouhý člověk počínal, jak si počínal Kristus, kdyby pouhý člověk mluvil, jak mluvil Kristus, pak by nezbyvala než dvojí věc: buď by byl člověk ten ubohým blouznivcem, jenž by pošetile se domýšlel, že je Bohem, Spasitelem světa, nebo by byl podvodníkem, jenž by úmyslně a vědomě řekl nepravdu jak před lidem, tak zvláště před soudem pod přísahou. Není-li Kristus pravým Bohem, pak není ani „největším mudrcem“, ani „nejšlechetnějším člověkem“, nýbrž buď náboženským blouznivcem, jehož s nejudpřímnější soustrasti musíme opustiti, nebo vychytralým podvodníkem, od něhož s největší oškivostí se musíme odvrátiti; pak ale musíme zavrhnouti celé křesťanství a s křesťanstvím vše, co jemu náleží a čím křesťanství světu přispělo. K těmto koncům s logickou nutností jest dospěti každému, kdo

Krista uznává za pouhého člověka. Kdo však zrakem nezkaleným patří na obraz Kristův, jak se nám jeví v evanděliích, kdo pozoruje jeho život vynikající, podivuhodnou moudrostí a nadlidskou svatostí, ten uzná, že, co Kristus o sobě praví, není ani plodem zbloudilé fantazie, ani slovem podvodníka, nýbrž čistou pravdou. A co Kristus o sobě pravil, to potvrdil skutky, zázraky, to potvrdil smrtí svou a zvláště svým zmrtvýchvstáním. A proto věříme s apoštoly a se všemi pravými křesťany, od počátku křesťanství, že Kristus je Syn Boha živého, pravý Bůh, požehnaný na věky. A tento Kristus nezápasil s týmiž vášněmi, s nimiž zápasíme my, jak Renan rouhavě tvrdí, a nebylo potřeba, aby učedníci jeho zatajovali nám mnoho jeho chyb, jak Renan „pravdivě“ se domnívá, poněvadž jsa Synem Božím, nejmenší chyby neměl.

Zcela jiný tedy je Kristus, jak se nám jeví v evanděliích a Kristus, jak nám jej líčí Renan a t. zv. racionalisté. Jejich Kristus není skutečný Kristus, nýbrž Kristus vybájený. Nechtějí uznat Krista za Syna Božího a proto vymýšlejí různé nesmyslné systémy, podle nichž překrucují evandělia a spisy plnými učeného balamucení a sofismat zaslepují lehkověrné a neprozíravé čtenáře, kteří dávajíce se oslniti blýskavou frází nepozorují, že v pozlacené skořápce je spráchnivělé jádro. O Renanovi právem napsal slovatný Hettinger: „Renan ve svém „životě Ježíšově“ nejjasněji ukázal, co se stane z Krista, bájí-li o něm subjektivní fantazie. Kristus podle něho je mladým demokratem a celou jeho knihou vane změkčilý nezdravý a chorobně nabubřelý duch francouzského románu vyzdobeného vypůjčenými cáry zdánlivé učenosti.“ Ostatně člověk zdravého rozumu, jenž se nehoní za vším, čím by nevěru svou jaksi podepřel, byť to bylo sebe nesmyslnějším, člověk zdravého rozumu snadno pozná, kde najde pravý obraz Kristův; zda-li u těch, kteří s Kristem obcovali, Krista slyšeli, jeho skutky viděli a to, co o něm napsali, krví svou potvrdili, či u Renana, jenž 1900 let po Kristu, stav se nevěrcem, Krista jako pouhého člověka vyličuje ve svém „životě Ježíšově“, za nějž, jak Dumas mladší vyzradil, dostal od žida Rothschilda milion franků, učiniv zajisté lepší kšeft, než Jidáš, jemuž židé vyplatili jen 30 stříbrných.

Podali jsme zde pouhý náčrtek důkazu, že Kristus je pravý Bůh; upozornujeme však čtenáře na důkladný spisek, jež německy napsal jesuita Roh a jenž v českém překladu vyšel v tiskárně benediktinské v Brně s titulem „Co je Kristus?“, z jehož závěrku několik slov tu podáváme: „Kristus, netoliko často ve svých řečech, nýbrž i před soudem a pod přísahou vyznal: Já jsem druhá osoba božské Trojice, jedné podstaty s Otcem a Duchem sv., která se stala člověkem na vykoupěnou pokolení lidského. Proto a jenom proto šel na smrt. Kdo pak této výpovědi Kristově nevěří, musí aspoň z úcty k sobě přestat křesťanem se nazývat, a se od Krista s největším opovržením jako od podvodníka, nebo s nejpřímnější soustrastí jako od nevléčitelného pošetilce odvrátiti. My však k tomu nemáme příčiny. Neboť výpověď Kristova neobsahuje žádné nepravdy, nic rozumu odporného. Učení o Boží Trojici, o vtělení a vykoupěni jsou sice tajemství, ale přece ne nesmysly. Výpověď Kristova smrtí jeho zpečetěná, je tedy sama v sobě hodnověrná. Marně hledavše, co by v Kristu ji mohlo činiti podezřelou, shledali jsme, že ji všecko potvrzuje. Životopis jeho, mnoho set let před příchodem jeho na zemi od Boha prorokům zjevený, je životopis Bohočlověka, Vykupitele, jeho mravní povaha je mravní povahou Bohočlověka, jeho nauka je nauka Boží, jeho zázraky jsou díla Pána všeho tvorstva, jeho zmrtvýchvstání konečně je dílem Pána nad životem a smrtí. Božství Kristovo je tedy nepochybné; žádná pravda není všestranněji, důkladněji dokázána.“

2. Svobodomyšlná slečna křesťanka radí přítelkyni: „Studuj Renana a dozvíš se, že Ježíš měl bratry a sestry“, a aby to, co Renan praví, mělo ještě větší důraz, dodává: „však už něco podobného nám o něm povídal hned na ústavě professor, ale zaraziv se odbočil jinam“. Člověku, když tato slova čte, by se zdálo, že Renan a pan professor na ústavě byli s těmi „bratřími a sestrami“, jež Ježíš měl, osobně známi, anebo aspoň že četli jejich rodný list, že s takovou jistotou tvrdí, že Ježíš měl bratry a sestry. My však, chtějíce býti lidmi rozumnými, přesvědčíme se o bratřích a sestřích Ježíšových u těch spisovatelů, kteří je znali, totiž v Písmě sv. O „bratřích“ Páně ovšem Písmo sv. nejednou mluví, ale z téhož Písma sv. nad slunce jasněji je patrné, že tu neběží o bratry ve vlastním smyslu, nýbrž o bratry v širším smyslu, totiž o příbuzné Páně. Písmo sv. totiž častěji bratrem nazývá příbuzného; tak na př. Lota nazývá bratrem Abrahamovým, ač byl synem Arana, bratra Abrahamova a Jakub nazývá Labana bratrem svým. Laban pak zase Jakuba svým bratrem, ač je známo z Písma sv., že Jakub byl synem Rebeky, jež byla sestrou Labanovou. Z toho tedy, že Písmo sv. mluví o bratřích Páně, ještě nutně neplyne, že to byli bratři ve vlastním slova významu. Maria matka Ježíšova také nenazývá se jejich matkou, oni pak nikde syny jejími; a ku podivu by bylo, že by Ježíš, umíraje na kříži, byl poručil matku svou Janovi, kdyby byla měla jiné ještě syny, jejichž povinností by bylo, o matku svou pečovati. — Ale lze i pozitivně dokázat, že t. zv. bratři Ježíšovi byli jeho příbuzní. Jména jejich jsou (Mat. 13, 55) Jakob, Josef, Šimon, Jůdas. V listu sv. Pavla ke Galat. (1, 19) čteme: „Jiného pak z apoštolů žádného jsem neviděl, než Jakuba, bratra Páně.“ Jakub, tedy t. zv. bratr Páně, byl apoštolem. Mezi apoštoly byli však, jak známo, dva Jakubové: starší a mladší, čili menší: ~~starší však byl bratrem~~ apoštola Jana a oba byli syny Zebedea a Salome; nemůže tedy bratrem Páně býti míněn Jakub starší, nýbrž pouze Jakub mladší, o němž pak ze seznamu apoštolů v evanděliích se dovídáme, že byl synem Alfaea. Dále vypravují evandělí, že u kříže Ježíšova stála matka jeho, „sestra matky jeho Maria Kleofášova“ (Jan 19, 25), jež u sv. Marka, vypravujícího (15, 40) o téže události jako sv. Jan, se nazývá „máti Jakuba menšího a Josefa“. Jakub tedy menší, jenž slove bratrem Páně, byl synem Alfaea čili Kleofáše (židovské Halfai či Chalpai po řecku Klopas, Kleofáš) a manželky jeho Marie, jež se nazývá sestrou matky Páně a měl bratra Josefa. Dále se o tomto Jakobovi menším dočítáme ve skutečích apoštolských (1, 13) a v epištole sv. Jůdy (1), že měl bratra Jůdu příjmím Thaddaea čili Tadeáše. Máme tedy již tři z t. zv. bratří Páně, jež sv. Matouš (13, 55) a sv. Marek (6, 3) jmenují totiž: Jakuba, Josefa a Jůdu a z Písma sv. o nich víme, že byli syny Alfaea či Kleofáše a jeho manželky Marie, jež se nazývá sestrou matky Ježíšovy. Evandělísté mezi „bratry“ Páně jmenují také Šimona. O tomto Šimonovi se v Písmě sv. ničeho více nedočítáme, ale už z toho, že se jmenuje s Jakubem, Josefem a Jůdou, právem soudíme, že byl jejich vlastním bratrem; a nejstarší dějepisec církevní Eusebius v 3. kn., kap. 11 píše, dovolávaje se svědectví Hegesippa, spisovatele církevního z 2. století: „Po smrti Jakuba, příjmím Spravedlivého, menšího, zvolen úradkem apoštolův a učedníků, jakož i příbuzných Páně za jeho nástupce na bisk. stolci Jerusalemském Simeon, syn Kleofášův, o němž evandélium zmínku činí.“ Byli tedy Jakub, Josef, Šimon či Simeon a Jůdas syny Kleofáše a manželky jeho Marie, jež se v evandéliu nazývá sestrou matky Ježíšovy, ať již sestrou ve vlastním smyslu nebo v širším, t. j. švakrovou, byli tedy t. zv. bratři Ježíšovi vlastně jeho bratrance. Podobný pak význam má i slovo „sestra“ Ježíšova.

Objasnili jsme obsírněji tuto věc, abychom na tomto příkladě ukázali,

že Renan a jiní racionalisté tvrdíce, že Ježíš měl bratry a sestry, lehkomyslnou sofistickou lapají neprozíravé hejly. To pak, že svobodomyšlná křesťanka, slečna Z . . . dovolává se svědectví p. profesora, jenž na ústavě také cosi povídal, že Ježíš měl bratry a sestry, je důkazem, kde aspoň částečně vězí jedna z příčin nevěry studující mládeže, že totiž někteří p. profesori, vtípy svými a poznámkami nemístnými o křesťanství se otírají, vštěpujíce do srdce mládeže nevěru, již sami jsou rozežráni. (Příště ostatek.)

Tolerance v zrcadle pravdy.

(Pokračování.)

Ukázali jsme, že humanismus, hlasatel tolerance, zplošil cit, utápěl vůli v hloubavosti (duchaplnostech, krasořečnictví). Tolerance (z psychologického stanoviska lhostejnost) jest nedostatek ušlechtilého hnutí: lásky i zlověstné vášně: nenávisti, fanatismu: jest tedy vzhledem k důležitým pravdám životním nepřirozena, psychologicky nemožna. Jak později obšírněji doloženo bude, přijímám názory, dotýkající se důležitých otázek životních buď celým srdcem za své, aneb je potírám, nikdy však nejsem oproti nim lhostejný. Jen člověk otupělý, žijící zvířecím životem byl by schopen takové lhostejnosti. Historie i pozorování života dokáží nám, že v praxi tolerance nebylo a že národové i doby nejvíce se tolerancí honosící byly nejméně tolerantní.

Nenacházíme-li v humanismu vyšší vzkypění citového a volného života, snad tu najdeme vyšší rozvoj ducha. Marně však jej hledáme. Marně pátráme po nových ideách, po pravdách nově vyslovených, trvalé, věčné platnosti. Mnoho duchovní energie vyplývalo se na ztečení a zboření oné budovy, jejíž základem je duchovní věčná skála (Kristus), o jejíž boky tříští se zlobné vlny času. Vystavěno mnoho soustav na písku efemerních nápadů, ale vlny času smetly všechny do propasti zapomenutí. S úsilím ničena stará bezpečná cesta k cíli, spáse a hledány cesty nové, ale místo do slunného ráje dospívá poutník do nehostinných krajů svád, půtek, pochybovačnosti, omrzelosti, až zoufalství. Kolísavost, rozdrobenost, skepse jsou plody těchto dob na poli duchové práce. Pravda pozbývá hodnoty objektivní, podržujíc jen platnost subjektivní.

Považuje-li kdo tyto výsledky za vyšší stupeň kultury, budiž, my ovšem jinak pojímáme známky pravého pokroku.

II.

Zkoumejme nyní prostředí, ve kterém rodí se idea tolerance a vlastní její účel. Ideu tuto plodí doby roztržité, neurčitých názorů a snah. Vynořují se a zapadají rozdivné názory na svět (hmotu — sílu, jejich původ a souvztah) na život, (původ života: stvoření — samoplození — vývoj) na vztahy životní (soužití, vztah k veškerenstvu, Bohu — moralka, náboženství). Naráží tu na sebe názory zcela protichůdné, na př. v posledním bodě názory Nietzscheho a Tolstého. Z mučivého přítmi nejistoty touží člověk proniknouti ku světlu pravdy, ale objevují se mu vždy nové stíny a taje záhad neproniknutelných. To nám vysvětlí ráz nové filosofie, filosofie chmurné, mučivé, ale hrdé, odmítající vyšší pomoci, filosofie, jež pozbyla radostných povznětů duševních, veselých, jasných barev pokorné oddanosti (víry)

a naděje a tím i veškerého vlivu na život. Její mučivé úsilí končí v skepsi. Kolísavost a nejistota jsou ovzduším tolerance nejen v dobách pokročilých (u nás hlavním hlasatelem je známý oprávec a tvůrce nové filosofie a náboženství českého), ale i v dobách ranního úsvitu kultury. Mengku, chán mongolský, mnil: „Zajisté jest to dobře, že má ruka více prstů. Proč neměli bychom si přát více náboženství?“ Charakteristicky vyjádřil se chán Chubilai: „Křesťané považují Ježíše Krista za svého Boha, židé uctívají Mojžíše, saracenové Mohameda, pohané Sagomombarkhan (Buddhu). Ctím všechny čtyři a prosím toho, jenž v skutku je nejvyšší, aby mi pomohl.“ (Viz Weiss: Apologie, 3. díl.) Výrok tento odhaluje nám též jiné příčiny tolerance, totiž pověru a sobectví. Ze sobectví a pověry pocházela všechna vychvalovaná tolerance Římanů. (Viz Keim: Řím a křesťanství). Sobectví je hlavním kořenem mravních vad a nedostatků: sobec nepřemáhá sebe, neobětuje se, holduje laxním zásadám mravním. Všechny tyto vady příkrývá pláštěm tolerance. (Je-li víra jako víra, jsou zásady jako zásady, jen když nestřetnou se s trestním paragrafem.) Tolerance (lhostejnost) stává se tak služkou nepravosti, sloužíc k ohlušení dobrého hlasu v nás — svědomí — k vyhubení všeho nadpřirozeného, k osvobození ode jha, jež ukládá náboženství (zjevené). Je-li náboženství jako náboženství — dílo lidí, je nejlepší ono, jež nejméně obtěžuje, nejméně povinností ukládá. Proto pryč s křesťanstvím! A tak přívrženci tolerance upadají v netoleranci, ba v zášť a fanatismus vůči křesťanství, opovírajíce mu boj vyhlazovací na nůž, což níže historicky dosvědčíme. A nač to? Případně praví Weiss: „Chceme míti (poklesnouce a nechtějíc se obrátiti) mír nikoli v sobě, ale před sebou.“ Proto odstraňujeme všechno, co nám poklesky připomíná.

Úplná otupělost vůči nejdražším statkům lidstva, národu, společnosti, přivoděna bývá ztrátou ideálů. Jednotlivec ztratí to, co jej povznáší nad němou tvář, žije životem zvířecím, máje zájem pouze o tělo a tělesné požitky. Na tento stupeň klesnouti může i inteligent. Typem takého je dvorní filosof císařů byzantských, Ecebolius, jenž měnil víru jako šat, jsa křesťanem, arianem a opět křesťanem. Běda národu, jemuž ti, kteří mají býti světlem, dávají takový příklad, ba hlásají, propagují tuto nízkost, bezzásadnost. Zasažen ve svém jádře touto rakovinou hyne neodvratně. Komu záleží na blahu a životě národu, buď jeho knězem, učitelem, apoštolem, vyvaž z hrudi jeho perlu víry, ideálů, očisti ji ode rmutu a kalu hamižného, netečného života, vzkřís jiskru nadšení, doutnající pod popelem netečnosti! Učiň tak, dříve než trestající ruka spravedlnosti napíše: „Mane tekel . . .“

III.

Zkoumejme nyní, pokud a kdy je tolerance přípustna!

Jest trojí druh poznání: 1. poznání smysly a rozumem, experimenty, indukci, 2. poznání mathematické (dedukci) pouze rozumem 3. poznání vyšším rozumem — duchem. Plodem těchto činností jest trojí obor poznatků:

1. skutečniny — fakta, události, jež mají relativní a objektivní platnost:
2. a) theorie, subjektivní mínění — (hypothesy), jež snaží se dosíci objektivní platnosti zákonů, b) samozřejmé maximy mathematické a logické o platnosti absolutní;
3. idee věčně, absolutně platné (Kant.). K tomu přistupují pravdy nadsmyslné, intuici neb jinak zjevené.

V prvním oboru poznání nemluví se o toleranci. Fakta dotvrzená, jistá, nikdo neupírá; tuť vládne jednomyslnost. Jinak je to ve druhém oboru, kde z poznanych fakt vyvozují se zákony. Zákony jistými, objektivními,

spravují se děje přírodní, toť jak slunko jasno, ale rozum náš nemůže jich hned dosáhnouti, i nahraňuje je teoriemi, hypothesami. — A tu platiti má úplná volnost, tolerance. Lhostejno je mi, vykládá-li si kdo světlo teorií undulační, elektronovou, snad i emanační, přidrží se theorie, kde shledáš pro sebe důvody nejpádňější. Nemám ničeho proti tomu, věříš-li, že je Mars obydlen. Máš-li důvody pro nepravost rukopisu, má jiný pro pravost, na obou stranách může býti pravda; přidrží se každý mínění, jež pro tebe podepřeno jest důvody pádnějšími, ale cti i přesvědčení druhého. Tu vládniž úplná tolerance.

Jinak se to má, dotýká-li se někdo ideí a zjevených pravd náboženských. Idea práva a spravedlnosti zaručuje národu volný vývoj řeči, vzdělanosti — kultury vůbec. Popírá-li souseď panovačný toto právo a šlape-li spravedlnost, není to lhostejno mně i mému národu! A tak musím vystoupiti proti každé nespravedlnosti, utlačování, třeba by se vyvozovaly z řady fakt výpočty a paragrafy a třeba by vystupovaly ve formě zákonů, jako železný mzdový zákon Fergusonův a jiné vývody politických oekonomů školy manchesterské a vývody mnohých filosofů. Na pravdách těchto spočívá řád a blaho společnosti, proto jsou mi drahými, nedotknutelnými.

Podobný význam mají pravdy náboženské, zaručují blaho společnosti v budoucnosti (o tom viz Kidd: Sociální vývoj): a hledíme-li ještě ku spáse věčné, musí nám býti statky nejdražšími. Mohu-li tedy klidně patřiti, jak mnohý svobodomyšlný také-křesťan vyhlašuje víru v Božství Kristovo za překonanou pověru, jak mnohý professor zasívá v útlu mysli vymoženost také-vědy, že předkové naši šplhali s gorillou a jinými bratry opičáky po stromech, a tím budi v mladých tělech bestie? Musela by těci v žilách mých voda místo krve, kdyby mi bylo lhostejno rozšiřování těchto myšlenek a zhoubných nauk. Celou duší musím hájit pravdy blahodátne, osvědčené pravdy křesťanské, pravím hájit, osobně neútočit, hájit ji bez zášti, nenávisti, s láskou a útrpností k pokleslému bratru. Toto hájení a úsilí mé, abych přesvědčil bloudícího bratra, že Kristus je cesta, pravda a život, nemůže mi vytýkati, kdo je nepředpojat.

IV.

Zbývá nám ještě doložiti z dějin i života současného, že tolerance v důležitých otázkách životních v praxi se vůbec nevyskytovala. V rozpravě o přirozeném náboženství dovozuje Dr. Hume, že monotheismus, zejména křesťanství, jest nesnášenlivější než polytheismus. Tvrzení tak střízlivého filosofa věří se více než evangeliu, ač otevřeme-li jen dějiny, přesvědčíme se ihned o opaku. Pohledme jen na toleranci Řeků! U nich platila zásada i filosofy (Platonem) schválená, že duševní nákaza je horší než nákaza tělesná (malomocenství). Rušení náboženství trestalo se jako velezráda, penězokazectví, ztrátou občanství (majetku, práv), vyhnanstvím i smrtí. — A trest ten stihl i toho, kdož učinil to bez zlého úmyslu. Tak Atarbus pykal hrozným trestem smrti nepatrný přestupek, že zahubil drzého vrabce zasvěceného bohu Aesculapovi, ač vymlouval se, že toho nevěděl. Kterak mohl se odvážiti podobného činu, nepřesvědčiv se dříve o jeho původu? Podobně trestáno smrtí i vytrhnutí stromku v posvátném háji. A to stalo se ve svobodných Athenách. Známé je s dostatek, že k odstranění nepohodlného politického protivníka, třeba bezúhonného, stačilo obžalovati jej z rušení náboženství. Oběťmi takovými byli: Anaxagoros, Sokrates, Aristoteles, jenž zachránil se útekem, i Phidias, Aspasia a j. a j. Kterak srovnávají se tato fakta s vyhlášenou tolerancí Řekův?

O toleranci Římanů divné svědectví dává pronásledování židů, Egyptanů, Hispanův a zejména křesťanův.

Není skeptičtějšího národa nad Čiňany. Otázky nesmrtelnosti duše, věčnosti atd. jsou jim úplně lhostejny. A přece nejkrutější pronásledování křesťanů byla a jsou v Číně.

Krutá pronásledování křesťanů v Armensku, na Kretě a v j. krajinách Turecka máme v živé paměti.

Ale všechno toto a byť by krutosti byly i stokrát větší, není nic proti obětem Torquemada a Španělské inkvisice. Přehnané údaje přemýšlají se ustavičně v tisku a přednáškách. Nezastáváme se zlořádů, nechť se vyskytnou kdekoli, litujeme jich, ale po pravdě budiž konstatováno, že inkvisice tato sloužila více státu než církvi, neboť pod právomoc její spadaly vedle otázek náboženských i mnohé zločiny, zastávala státu policii. Tím vysvětluje se i počet obětí. Na soudě dějin vyšel stát čist, vše svaleno na bedra církve.

A tak ve všech dobách i dnes zůstává tolerance jen v theorii. V době nynější bije do věcí více nesnášenlivost a pronásledování národní. (Vřesno — Slováci — Irové a j. a j.) Dnes pronásledování se děje bez okolků (výslechů, pokusů o dohodu) jen brutální mocí. A přec národnost, ač drahý statek, nespadá do oněch otázek, na nichž závisí blaho a spása. Pro spásu a blaho jednotlivce i společnosti je lhostejno, náleží-li té či oné národnosti, v každé dojítí může blaha i zkázy, spásy i zatracení.

Hlásání podvratných nauk a zásad je svobodno, ale národové se potlačují — toť moderní svoboda, pokrok!

I pro politické přesvědčení, pro otázky taktické, ne zásadní, zrádceji se dnes lidé nezištní, úctyhodní. Kdo máš odvahu vystoupiti s míněním odchylným buď připraven, že tvé jméno i čest smýkány budou blátem a kalem pomluv, nadávek, výsměchu.

Velebená tolerance rozplývá se v praxi v dým.

Od těchto neutěšených obrazů obraťme zraky ku kterémukoli světcí křesťanskému. Láska vedla sv. apoštoly Cyrilla a Methoda do našich krajin. Dobrotou, shovívavostí a láskou zvítězili a zaplašili tmy pohanstva. Této zbraně použijme vůči osobám, s tou zvítězíme.

Připojuji některé paedagogické důsledky: Pravda budiž nám vždy a všude nade všecko! Neoddávejme se eklekticismu, ale mějme pevný názor: Osobnost vychovatele má býti pevná, rázovitá, jinak nemá vlivu. — Za vzory předvádějme nadšence pro pravdu a dobro, ne sentimentální hloubaly a mluky! K protivníkovi nemějme nenávisti, ale lásku a útrpnost, zhoubné nauky však odmítejme a potírejme, své víry a přesvědčení hajme!

B.—

Hlas biskupa o hnutí opravářském.

Dokud svět bude světem a lidé na zemi, bez chyb a vad nebudeme. Chybí jednotlivci, chybí stavy, chybují mnohdy národové malí i velcí a proto je zjevem přirozeným, že byli a budou také opraváři, reformátoři, kteří bičující vady a nedopatření hlásati budou nutnost oprav a náprav, ano mnozí naznačí nové směry a dráhy věcem pozemským v tom domnění, že tím k zemi připoutají záblesk dokonalosti a šťastné blaženosti, jakáž v úděl dána nebešťanům.

A poněvadž chyby jiným vytýkati je velmi snadným uměním, na statku

cizím snadněji se hospodaří, než na láně vlastním, pokud stačí k výkonu očí a jazyk, tož řemeslo opravářské bude míti povždy učňů nazbyt a tovaryšů ba i mistrů nebude se nedostávat.

Jenom že se velmi často v roucho opraváře halí praobyčejná závist zlomyslná, anebo chorobné velikášství nesnášenlivé a tu pak ovšem nesnadno méně zkušenému oku postřehnout, kde přestává reformátor a začíná štvavý závistník.

Proto je dobře, když věci znalejší vytknou meze a naznačí pokud je opravářství nejenom dovoleno, nýbrž potřebno a prospěšno, a kdy stává se zlem nebezpečným.

A tu zajisté vítán bude nám a všem lidem dobré vůle pastýřský list biskupa-vlastence Edv. Brynychy, kterýž s apoštolskou přímostí promluvil o hnutí opravářském čili reformatorských snahách, jež šíří se mezi mladším kněžstvem.

Nejdůstojnější pan biskup Králové-Hradecký promluvil sice jenom o věcech církevních, ale slova jeho výtečně se hodí a platí měrou nestenčenou o hnutí opravářském, jaké ovládá nyní také ostatní stavy, najmě učitelstvo. Z té příčiny zajisté bude poslouženo i nám učitelům, když povšimneme si hlasu církve učící a klidně, vážně a bedlivě budeme přemýšleti o listu pastýřském dříve, než utvoříme si konečný úsudek o všem, což pod rouškou opravě reform nejen u věcech církevních, ale zvláště u věcech školních se nám ze všech stran nabízí a vnucuje.

Za tím účelem jediným, záludných nemajíce úmyslů, ani strannických zájmů, uvádíme hlavní myšlenky pastýřského listu na nejvyš časového. Právě v něm nejdp. biskup mezi jiným :

„Přemnozi usilují o nějakou opravu čili reformu všech sociálních poměrů. I z církve naší ozývají se takové hlasy. Ano, již se i vydávají listy, které zřejmě po reformách v církvi volají. Samo sebou není to nic zlého, ani divného. Církev není řízena jedině božským Zakladatelem, nýbrž za správce její vyvolil Pán lidí a sama — pokud zde na zemi bojuje — jest sborem lidí. Kde lidský rozum, tam touha po věděni, tam však i možnost bludu. Kde lidská vůle, tam touha po činech, tam však i možnost hříchu. Kde lidské srdce, tam i vášně (passio), tam však i možnost výstřednosti. Kde člověk, tam změna a nestálost, tam touha po novotě, tam však po vystřízlivění i touha po návratu k tomu, co bývalo a lepším se zdá. Kde člověk — tam občas vždy bylo, jest a bude zapotřebí opravy nebo nové úpravy, reformy. Nikdo rozvážný nebude tudíž ze zásady zavrhovati touhu a snahu po reformách. A proto, mluví-li se o reformách i samé církve po lidské stránce její, tu právě biskup Váš k těm se hlásí, kteří po reformě její touží.

Avšak potřeba pak příchodu Kristova k reformaci světa vplynula z bludu a hříchu. A proto nechť ti, kteří volnost slova pro sebe — do jisté míry jistě právem — si žádají, nemají za zlé biskupovi, když i on své přesvědčení veřejně projevuje a dí: „Chceme-li reformovati svět, pamatujme, že ničeho nedokážeme, pustíme-li se do reformace bludem (neznalostí věcí) a hříchem (na př. hříchy proti pátému, osmému a čtvrtému přikázání Božimu), a nebudeme-li se starati, aby z duše naší vymizelo to, co právě reformaci nutnou činí, totiž: žádostivost těla, očí a pýcha života. Svě nitro, své srdce, své žádosti skrze Krista zreformuj, kdo chceš reformovati jiné.

Svatý Bernard sepsal celou knihu (De consideratione), v které ač jen prostým mnichem byl, samému papeži Eugeniovi napomenutí udílí. A církev mu to za zlé neměla a nemá, ano mezi svaté jej přijala, ač se velice

svobodomyšlně vyjadřoval a to na př. i o zevnějším lesku papežské důstojnosti se zmínil a pravil: „Radím ti, abys tyto věci nějaký čas ponechal, je však jako nevyhnutelně potřebné nevyžadoval.“ Ale reformátor hlavy byl reformován v srdci, ten, který se obával, aby snad zevní lesk papeže nenaplnil pýchou, byl sám dříve všecku pýchu života v sobě umrtvil, ten, který z důly nahoru rady dával, nezapomněl na nutnou uctivost k tomu, jenž jeho synem skrze evangelium býval, ale pak papežem se stal. Z čehož patrno, že reformuje-li kdo z důly nahoru, může si jistou svobodu dovoliti, ale v srdci „dole“ zůstat. Hledím na příklad na sv. Františka Saleského, z prvních dob kalvinismu. Byl to tedy biskup z doby od středověku k novému přecházející. Úplnou chudobu, jak v evangeliu ne příkazem, ale radou jest, nezachoval, při hostině na první místo se posadil, ale u vnitřku daleko byl od peněz, kterých pro obecné blaho užíval, u vnitřku daleko byl od pýchy. Vyjádřil se asi takto: „Míti důstojnost církevní, která člověku jisté přednosti dává, a strpěti nebo ponechati obyčej, dle kterého se zevně ukazuje, není ještě pýchou.“ Může zajisté i s autoritou a s hájením jí zachována býti pokora. Vždyť i otec obyčejný nechává si políbiti ruku od syna i dospělého. I Kristus pochválil apoštoly, řka: „Nazýváte mne mistrem a pánem a dobře pravíte; jsem zajisté.“ Ba i to, co podobno jest tomu často v posměch uváděnému „uvítání“ biskupů strpěl Kristus při svém vjezdu do Jerusalema, při němž ten, jenž sebe pokořil, ani pěšky nešel. A proto pravdivo jest slovo, které dí: „Kdežto v nejnižším postavení může býti v srdci pýcha, může i při lesku vyššího postavení v srdci býti pokora, jen když se k tomu, co zevně se leskne, žádná nepravá cena nepřikládá uvnitř.“

J. M. mluví na to o přemáhání žádosti očí, těla a pýchy života, které jsou podmínkou u toho, kdo chce reformovati. Pak mluví o nutné jednotě ve věcech víry a mravů a jednotě ústavy církevní.

„Dějiny a zkušenost učí, jak smutné následky má ničení této jednoty. Čím se stali tak zvaní josefinští biskupové, kteří ovíklali vnitřnou jednotu svou s Petrem? Poníženými sluhy byrokracie učiněni jsou. Co udělal Hus, Luther a jiní z duchovenstva, když se odtrhli od toho jediného „apoštolátu“? Najatými sluhy pánů i magistrátů měst. Byla to reformace? — Deformace, ba destrukce to byla. Tak dějiny. A zkušenost? Právě v naší diecési žil kněz, který z hněvu, že jen kaplanem býti musil, i před lidem na kazatelně bouřil do „hierarchie“. A varován jiným knězem, odvětil: „Já tepám jen hierarchii, ale víry se nedotýkám.“ A hle! Umřel jako — pastor!

Ovšem vím, že i „hierarcha“ chybiti může a že jsa člověkem i hřeší. Ale i otec můj byl člověk i matka má byla člověk, ale nikdy jsem jich nezneuctil.

Proto svrchovaně musí se želeť toho, že vznikají listy, které, předstírajíce snahy po reformě církve, na biskupy s posměchem a potupami se vrhají. Kde pak při tom zůstává to „Promitto“ (slibuji poslušnost) — při ordinaci? A kdyby bylo dost jen na potupách, ale i lžemi o biskupovi bojují listy o reformě mluvící. Tak na př. napsal jeden takový list, že biskup Váš při posledních poradách biskupských povstal proti zlepšení platů duchovenských. Ošklivá to lež! Biskup Váš předně před Všemi Svatými onemocněl a dle rady lékařské cešty do Vídně zdržeti se musil, a za druhé nemoha tam jeti, psal, aby se obzvláště k upravení pensí duchovenstva směřovalo. Mohl bych sice jako sv. Pavel se „chlubiti“, k čemu užívám svých důchodů a mnoho-li potřebuji na svou výživu, ale mlčím s prosbou k Bohu, aby pisatelé této posměšné o mně zprávy odpustiti ráčil. Neví skutečně co činí. A je-li v časopise, který reformovati chce, obsažena zpráva, že, kde neuvítají, tam „děti nic neumějí, tam jsou matriky špatně psány“ —

jest to zase utrhačnost. V diecési královéhradecké dostali „vyznamenání kněží i tam, kde „neuvítali“ a nedostali, kde „uvítali“.

Vše to jest však nejvíce proto tak smutným zjevem, že se tím trhá nutná vnitřní jednotka kléru s biskupem. A když se v takovém časopise již i tak daleko šlo, že se pro jistý případ vypovídá poslušnost sv. Otcí, tu je to tím více trhání toho roucha, o němž musí platiti: „Neroztrhujme ji!“

Mají-li ti, kteří za jistými časopisy stojí, volnost smýšlení i slova „in dubiis“, má ji zajisté i ostatní klerus, má ji i biskup. Jistojistě není církev od Krista Pána tak zřízena, aby každý katolík, tedy i laik, měl tuto volnost, jen ne správce církve. Nepravím, že tohle někdo výslovně řekl, ale když biskup pro odchylný náhled s redaktory listu vášnivými slovy bývá odbýván, tu to tak aspoň vypadá, jakoby měl býti unaven, aby raději mlčel.

Ve všem láska. To je právě, co při předpokládání volných náhledů schází. Nechci se o tom šířiti; kdo ty věci zná, přisvědčuje mi zajisté. Jen to dím, či vlastně opakuji: „Bez lásky jedněch k druhým neopravíme svět.“ Právě ve světě je hádka, závist, zášť. A čím více se svět od ducha Kristova vzdálil, tím více těchto věcí jest. V nejnovější době k obyčejným ve světě příčinám hádek a různic přidána ještě otázka národnosti.

Následujme pak Krista Pána i v jeho práci o napravení světa. Nebudiž nám žádná práce těžkou, obzvláště v těchto časech. Je-li v čem reformy zapotřebí, jest jí tím více zapotřebí v horlivosti, jako slyneli apoštolové, svatí biskupové a kněží, ti praví reformátoři lidí.“

Tak soudí a učí katolický biskup o reformách vůbec a opravářském hnutí v kněžstvu našem se šířícím zvláště.

Věc týká se v první řadě kněží. Ale nebude ani nám, učitelům, na škodu, když větu za větou pročteme rozjímavě a přispůsobíme svým poměrům. Vždyť i mezi námi reformatorství slaví nyní hody a je na čase, abychom bez předsudku s ním suctovali, a k tomu pomůckou nad jiné příhodnou bude zajisté list biskupa-vlastence, o němž známo, že umí pravdu mluvit nejen k těm, jež pod berlou jeho stojí, ale i k těm, jež nad ním povýšení jsou důstojenstvím a mocí pozemskou. *ř. M. Kadlčák.*

Proč má únor 28 dní?

Rozdělení času zakládá se na pohybech slunce a měsíce. Časomíra čili chronologie jest nejdůležitějším praktickým účelem bádání astronomického.

V astronomii dělíme čas ve dny, měsíce a roky dle pohybu slunce a luny. Ale nejstarší národové řídili svůj letopočet toliko dle běhu luny bez ohledu na slunce. Rok jejich čítal původně 12 měsíců, každý o 30 dnech. Měl tudíž rok jejich určitě 360 dnů. Začátek roku ustanovili si různí národové v různých dobách, jak se jim to právě hodilo; ale vždy tak, aby první den prvého měsíce připadl v dobu, kdy poprvé večer uzří srpek luny na báni nebeské. Římané slavili svůj nový rok prvním dnem měsíce jarního rovnodenní; Řekové prvním dnem měsíce po slunovratu letním; Číňané prvním dnem měsíce po slunovratu zimním a jiní národové opět jinak.

Záhy však shledali všichni tito staří národové, že luna mění svou podobu nikoli ve 30 nýbrž v 29½ dnech. A proto změnili svůj letopočet

tak, aby úplné měsíce o 30 dnech střídaly se s neúplnými měsíci o 29 dnech. Tím obdržel ovšem měsíc průměrně svou skoro pravou délku; za to však rok čítal jen 354 dny, byv o 6 dnů zkrácen. Během několika roků vzrostla odchylka nápadně, že bylo třeba opět vyrovnati čas doby roční s dobou skutečnou. Aby se tato odchylka napravila, vkládaly se občas tak zvané „měsíce vkladné“.

Meton, astronom a matematik athénský zavedl r. 433 př. Kr. P. cyklus 235 měsíců a rozdělil jej na 19 roků a tím letopočet dle slunce uvedl v jakousi shodu s letopočtem dle luny.

Hoangti zavedl podobný cyklus v Číně již r. 2620 př. Kr. P., jež nazval Tschang. Snad jej Meton svým cyklem jen napodobil! Určitě to nelze říci.

Mohamedáni a Židé řídí se ještě podnes rokem měsíčním o 12 měsících, v němž úplné měsíce střídají se s neúplnými. Rok Mohamedánů čítá 354 dny dle luny, bez ohledu na běh slunce; proto začátek roku stále se mění. Jen toho jsou dbalí, by určité dny měsíce souhlasily vždy s podobami luny. A když jim 30 dní neb 29 nestačí, vkládají den nový. Za to Židé určili si nový rok v určitou dobu roční a vkládají si dny i celé měsíce dle potřeby.

Římané svůj měsíční rok o 354 dnech rozdělili ve 12 měsíců, jež takto nazvali:

		Dle Julia Caesara	
1. Martius	— březen	o 31 dnech	31
2. Aprilis	— duben	29 „	30
3. Maius	— květen	31 „	31
4. Junius	— červen	29 „	30
5. Quintilis	— červenec	31 „	31
6. Sextilis	— srpen	29 „	30
7. September	— září	29 „	30
8. October	— říjen	31 „	31
9. November	— listopad	29 „	30
10. December	— prosinec	29 „	31
11. Januarius	— leden	29 „	31
12. Februarius	— únor	27 „	29—30

Tímto rozdělením vznikl v římském kalendáři velký nepořádek. Každý měsíc měl počínati dobou, kdy luna poprvé v srpnu objevila se na obloze. Ale to bylo možno teprve po uplynutí celého roku. Čítáním dle roku měsíčního pošinovaly se doby roční. Proto bylo třeba přidávati nové dny, jindy ubírat, aby vložen mohl býti celý měsíc vkladný, jež zvali „Mercedonius“. Tím nastal v letopočtu římském takový nepořádek, že se pošinula léta o několik měsíců oproti dobám ročním. Proto jest nesnadno převáděti římské datum na jiný letopočet.

Julius Caesar, aby učinil konec všem zmatkům římského letopočtu, přijal na radu astronoma alexandrinského Sosigena sluneční rok egyptský s měsíci slunečními o 30 a 31 dnech a nařídil, aby každý čtvrtý rok byl přestupný s 366 dny. Začátek roku stanovil pak na 1. ledna. A těch 11 dnů, které dříve každému roku se připojovaly, rozdělil tak, že leden, únor a prosinec dostaly po dvou dnech, duben, červen, srpen, září a listopad po jednom dni.

Místo vkladného měsíce „Mercedonia“ dostal únor v přestupném roce ještě jeden den, tak že byl v tomto roce roveň druhým se svými 30 dny.

Julius Caesar vynikal nejen rodem ale i duchem svým. Byl milovníkem věd a umění; podnikal vše pro zvelebení Říma. Za to také národ jej miloval

a otcem vlasti nazval. A když pak i králem zvolen býti měl, zavražděn jest r. 44. před Kr. P. těmi, které otcovsky miloval!

Slávu jména jeho povždy hlásati bude název „císař“ a nevděk tohoto světa slova k Brútovi před smrtí pronesená: „Ět tu mi fili!“

Císař Augustus, vnuk sestry Caesarovy byl adoptován synem Caesarovým. By zvěčnil památku milovaného otce svého, změnil císař Augustus měsíc Quintilis v Julius (červenec). Senát pak na počest císaře svého, jež nazval sám Augustem (vznešeným), změnil měsíc Sextilis v Augustus (srpen).

A jelikož měsíc Julius měl 31 dní a královský druh jeho měsíc Augustus jen 30 dní, uznal senát za nutné, aby oba královští druhové rovně velkými byli. A že nebylo odkud vzíti, musil chudák únor, jako poslední měsíc v kalendáři římském dáti jeden den a spokojiti se 28 dny, aby Augustus mohl míti 31 dní. [Vlasta.]

Z P R Á V Y.

Vychování nemá za účel učiniti dívky příjemnými a půvabnými, nýbrž počestnými; tyto nemají hleděti zalíbíti se duchaplnou a živou zábavou, nýbrž mají se odporučovati mravností a prostotou charakteru.

Úprava platův učitelských v Hor. Rakousích. Zemský sněm Hornorakouský přijal osnovu zákona, kterým se upravují právní poměry učitelstva. Zákonem novým zrušuje se kategorie podučitelův, kteří nyní budou učitelé druhé třídy. Učitelky mají vesměs menší příjmy a sice základní služné i přídavky a vyloučeny jsou z míst řídících i ředitelských. Zřízen jest pensijní fond, do něhož po vykonané zkoušce způsobilosti platí se první rok 10⁰/₀ veškerých příjmů a další léta 2⁰/₀. Doba do pense počítá se od zkoušky učitelské způsobilosti. Pense pak obnáší po desíti letech 40⁰/₀ příjmů bez bytného, pak stoupá každým rokem o 2⁰/₀.

„Spolek učitelek a vychovatelek v Rakousku“ (sídlicí ve Vídni) podal ministerstvu vyučování pamětní spis, ve kterém se vyslovuje proti zásadě zřizování dívčích lyceí, vládou proponovaných, uznávaje ústavy takové za zbytečné a žádá, aby byly zřizovány vyšší pokračovací školy dívčí na základě domácího hospodářství, kursy domácího hospodářství a školy prakticky odborné, nutné ženám, kterým jest se starati o vlastní výdělek.

O sociálních poměrech dětí uveřejnil čas. „Zeitschrift für Schulgesundheitspflege“ 1901. statistiku, již sestavil učitelský spolek ve Floridsdorfu. Spolek zkoumal sociální poměry dětí ve Floridsdorfu v zimě v letech 1899.—1900. Na obecných a měšťanských školách bylo celkem 5713 dětí (2892 hochů, 2821 dívek) a z nich 2805 (49⁰/₀) musilo pravidelně pracovati pro výživu ať doma, ať mimo dům. Největší počet dětí zaměstnával se takto: Mytí nádobí 498, těžké práce domácí 392, nosí jídlo (až do Vídně) 334, opatruje děti 323, posluhuje lidem 184, skládá uhlí a dříví 175, koks a železo 173, rozváží uhlí 106, myje a čistí koně a vozy 31, staví kuželky 69, pere prádlo a uklízí světnice 95, pase dobytek 78. Mimo to sčítány též poměry co do výživy, oděvu a p. a zjištěno: má chatrný, nedostatečný oděv 487, nemá otce 302, po celý den jsou bez dohledu matčina 277, bez snídaně jde do školy někdy 125, často 87, bez oběda někdy 128, často

75, bez večeře jsou někdy 161, často 40, v jedné světnici se čtyřmi až šesti i více osobami spí 640 atd. Vůbec bída jeví se tím strašná. Kdyby se podobně vyšetřily poměry našich dětí v okolí Prahy: Nuslích, Vršovicích, Košířích i leckde po venkově, o nic příznivěji by se neobjevily. Bylo by nejvýš na čase počítati s takovým šetřením soustavně. Snad hnuly by výsledky rozhodujícími kruhy, aby přikročily k akci pomocné. V takových poměrech škola nezmůže mnoho a nemůže býti činěna zodpovědnou za své výsledky výchovné. Nejvýš je nutno zaříditi pravidelně dětské útulky, kolonie ferální a přísně zakročiti oproti zneužívání dětské práce v živnostech a výrobě vůbec.

Život.

Kouření u mládeže. Výzkumy ve Francii prováděnými bylo dokázáno, jak škodlivě působí kouř na mladé ústrojí, zadržuje jak vývoj fysický tak i duševní. Vedle toho vede kouření u mnohých osob k nehygienickému plivání na zemi. Dále zaviňuje náruživost ta přestupky mládeže, neboť majíc v zápětí výdaje, veda mladé kuřáky nejednou k tomu, aby si peníze na kuřivo opatřili způsobem nepoctivým. Z těchto důvodů žádají lékaři, aby jinoch před 20. rokem nezačínal kouřiti. Nejen rodiče mají syny varovati, ale i učitelé. V Edinburku vydalo 225 lékařů v časopise britského protitabákového spolku svolání proti kouření mládeže. Co se týče prostředků, jak působiti proti tomuto zlu, jsou o tom mínění rozdílná. Převládá náhled, že prodej tabáku chlapcům, mladším 16 let, měl by se zákonem zakázati.

Moderní mládež. V jisté obci u Plzně oběsil se 12letý žák L. z té příčiny, že nerad chodil do školy. — Ze Zbraslavic se oznamuje, že tam 15leté děvče zatajilo porod, a to již podruhé. Takové zprávy otřesou člověkem i hodně otrlým. Odpomoc pak hledají „pokřokovi“ páni v tom, že o takových hrozných zjevech vůbec nemluví, je zatajují a házejí sem a tam slovem „vzdělání.“

Mládež zločinná. Statistik francouzský Tardé, liberál, dospěl k těmto výsledkům: Do r. 1894 rozmnožil se počet nedospělých mladíků-zločinců na 28.700, oproti 20.400 z r. 1880. Sebevražd přibylo celkem 243% vůbec a u nezletilých o 200%. Dívek zločinných bylo r. 1894 3616 oproti 2830 z r. 1880. Sebevraždy a zločinnost se množí a Tarde di, že první příčinou zmáhající se zločinnosti jest, že podřívají se bez ostychu zásady mravnosti a rodinného života a to dřív, než by něčím lepším mohly býti nahrazeny.

Všeob. něm. Schulverein čítá mezi svými dobrodinci velkovévodu Sasko-Výmarského, velkovévodu Meklenbursko-Zvěřinského, vévodu Arnošta Sasko-Altenburského, vévodu Sasko-Meiningského, dědičného prince z Hohenlohe Langenbruku a vladaře Koburgsko-Gothajského. — A naše Ústř. Matice školská? A naše Jubilejní jednota lidumilů na Moravě?

Maďarský Schulverein. Jako u nás chce Schulverein vlévati „zářící kulturu“ německou do českých dítek v přejevárnách, tak i na Slovensku hledí Maďaři vštěpovati slovenskému lidu maďarského ducha spolkem, zvaným dle začátečních písmen maďarského názvu „Femka“. Slovensky se jmenuje „Hornovidiiecký maďarski vzdělávací spolok“. Neomezuje se však pouze na školy, nýbrž působí i mezi dospělým lidem, maje za úkol dle § 3. stanov „křisiti vlasteneckého ducha a vzdělávati lid směrem maďarsko-národní“ či zkrátka a srozumitelně pomádařit. Rozšířen je hlavně po čistě slovenských stolicích, kde má v každé svůj odbor; sídlem spolku je Nitra. Činnost je rozsáhlá. Zakládá dětské zahrádky, uděluje 25–60 zl. stipendia těm učitelům, kteří nejvíce se přičinili o zmaďaření svých žáků, zařizuje po slovenských obcích maďarské knihovny, rozdává lidové maďarské

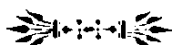
spisy, předplácí obcím i jednotlivcům, kteří maďarsky neumějí, časopisy „Vlast a Svět“, „Opravdový křesťan“, „Slovenské Noviny“ psané sice slovensky, ale duchem protislovenským, maďarským“, „zušlechtuje“ slovenský lid maďarskými divadly a vydržuje za tím účelem celé kočující divadelní společnosti a konečně pořádá i zábavy, jejichž čistý výnos se věnuje účelům spolku. Členů má 4—5000, hlavně židů. — Třeba rozhodně protiváhy a kulturu maďarskou nahrazovati kulturou českou.

Ledy pukají: Pan Kálal v „Slovenském Přehledě“ píše: „České knihy a časopisy putují na Slovensko čím dál více. Mně přicházejí ze Slovenska stále listy, žádající knihy a časopisy a z Čech a Moravy zase listy, nabízející knihy neb časopisy pro Slovensko. Vidím stálý proud čes. osvěty na Slovensko, úkaz to nad míru potěšující. Při této příležitosti vyslovuji vděk zvláště českému učitelstvu. Ono žije v nedostatku, strádá pod byrokratickou sekaturou, je bagatelisováno . . . a přece si zachovává ideální nadšení. S té strany nejvíce bývají knihy a časopisy pro Slovensko nabízeny, s té strany přicházela vždy odezva, ať jakékoli heslo jsem na prospěch československé vzájemnosti vyřkl.“ — Tak piší „Slovenské Národní Listy“, politický čtrnáctidenník věnovaný československé vzájemnosti. Vycházejí v Olomouci. Doporučujeme.

Učený konvertita. Slavný bohoslovecký spisovatel a ministr anglikánské církve, dr. F. Lee, který před několika lety byl vysvěcen na starokatolického biskupa, vrátil se do lůna církve katolické. Dr. Lee jest autorem mnoha náboženských děl, mezi nimiž jest i spis vydaný před jeho obrácením o neposkvrněném Početí Panny Marie, v němž tohoto článku víry hájí jako nejhornlivější katolík. Spis ten vzbudil po svém vydání veliký rozruch v anglikánské církvi. Z tohoto nového případu opět vidíme, že velcí myslitelé stávají se katolíky, kdežto někteří nemravní lidé a polovzdělanci od katolické církve se odvracejí.

Industriálním učitelkám, jež nemohou dosáhnouti ustanovením definitivním zaopatření ve stáří (pense) doporučujeme, aby si daly za malou měsíční premii pojistiti pensí. Každé slečně podá ochotně vysvětlení a pojištění sprostředkuje p. Jan Kořínek, správce školy v Častkově u Uh. Brodu.

Drobnosti. Dle výpočtu belgického časopisu „Patriota“ vydáno bylo v Evropě za rok 1901 na vojsko 6 miliard a 712 mil. franků. — Dle nejnovějšího nařízení c. k. ministerstva zeměbrany obdrží učitel, jenž odbude čtyřnedělní cvičení vojenské a vykoná zkoušku z administrativy, šarži účetního poddůstojníka v záloze.

Listárna redakce.

Za všecky projevy přátelství a uznání, jichž se nám v dobách velmi trudných dostalo, vřele děkujeme. Ujišťujeme své vzácné příznivce, že „Vychovatelské Listy“ na cestě k dokonalosti se nezastaví, dokud nás naši odběratelé neopustí. Kdyby každý získal jen jednoho nového odběratele, byla by budoucnost našeho listu zabezpečena.

Dp. Alfons K. v Heidelbergu, Min. Amer. Upřímný přátelský pozdrav! Prosím o zprávy o katolických školách Amerických.

Učitel'ská Zádruha na Moravě,

zapsané společenstvo s obmezeným ručením se sídlem
v Hulíně,

přijímá **vklady na spořitelní knížky a úrokuje je 4⁰o.**

C. k. daň důchodkovou platí spolek sám, aniž by ji vkladatelům srážel.

**Poskytuje zápůjčky svým členům na směnky a dluhopisy na
6⁰o za velmi příznivých podmínek.**

K zaslání peněz poštou vydá „Zádruha“ na požádání složní listy poštovní
spořitelny.

Kdo pomoci potřebuje, ať obrátí se z celou důvěrou na starostu spolku
p. **Jana F. Kořínka**, správce školy v Částkově u Uh. Brodu.

K dotazům budiž přiložena známka 20 hal. na odpověď.

Představenstvo.

Knih'tiskárna Ferd. Navrátila

v Ivančicích

doporučuje svou bohatým materialem opa-
třenou dílnu

ctěným správám škol a důst. farním úřadům

a zabezpečuje jim předem

vzornou práci a levné ceny.

Skladové tiskopisy, brožury atd.

Prosíme všechny katolické redakce, aby nám po výtisku svých publi-
kací výměnou posílaly.

Nous prions toutes les redactions des revues catholiques de nous
envoyer en échange un exemplair de leurs publications.

„Vychovatel'ské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová v Brně, na Petrově č. 1.

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserty účtují se levně.

Tiskem Ferd. Navrátila v Ivančicích.